

Ulkoasiainministeriö
Oikeuspalvelut
Ihmisoikeustuomioistuin- ja –sopimusasioiden yksikkö (OIK-40)
PL 411
00023 Valtioneuvosto

7/43/11
27.5.2011

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus; Suomen seitsemäs määräaikaisraportti

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kiittää lausuntopyynnöstä. Neuvottelukunnan lausunto noudattaa naisten syrjinnän poistamista käsittelevän komitean 41. istunnon Suomea koskevien loppupäätelmien esitysjärjestystä.

Sukupuolten tasa-arvoa koskevan lainsäädännön uudistaminen

Tasa-arvosuunnittelu

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että *tasa-arvolain tasa-arvo-suunnitteluvelvoitteita täsmennetään* nykyisestä. Pelkkä laadittujen tasa-arvosuunnitelmien lukumäärä ei anna oikeaa kuvaa säännöksen tehokkuudesta, vaan on kiinnitettävä huomiota suunnitelmien laatuun ja toimeenpanoon. Myös tasa-arvosuunnitelman seuranta ja päivittäminen on osoittautunut haasteellisiksi. Tasa-arvosuunnitelmien toimenpiteet eivät myöskään ole aina riittävän konkreettisia.

Palkkakartoitus

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta katsoo, että samapalkkaisuuden tosiasiallinen edistäminen edellyttää samanarvoisten töiden vertailua yli työehtosopimusrajojen. Palkkatietojen saantia on helpotettava myös syrjintää epäiltäessä. Siksi *tasa-arvolain palkkakartoituksia koskevia kirjauksia on tarkennettava ja selkiytettävä niin, että samanarvoisten töiden vertailu yli työehtosopimusrajojen toteutuu käytännössä. Luottamusmiesten oikeutta saada palkkatietoja työpaikkatasolla on helpotettava.* Tehokkaasti toimiva palkkatietojen saanti toimisi todennäköisesti syrjivää palkanmuodostusta ennaltaehkäisevänä menettelyinä.

Oppilaitosten tasa-arvosuunnitteluvollisuus

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää *toiminnallisen tasa-arvosuunnitteluvollisuuden ulottamista perusopetusta antaviin kouluihin.* Tasa-arvoisemmalla perusopetusympäristöllä voidaan tukea esimerkiksi vanhakantaisista sukupuolistereotypioista vapaisiin jatkokoulutusvalintoihin. Siten voidaan vaikuttaa työelämän segregaaation lieventymiseen sekä lisätä sukupuolisensitiivisyyden omaksumista kiinteäksi osaksi koulutyössä.

Oppilaitosten on selkiytettävä henkilöstöpoliittisen ja toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman välistä eroa. Myös koulutus- tai tieteenalakohtainen tasa-arvotilastointi tulisi saada kiinteäksi osaksi oppilaitosten tasa-arvosuunnitelmia.

Tasa-arvovaltuutetun resurssointi

Tasa-arvovaltuutetun mahdollisuuksia hoitaa laajentuneita tehtäviään on parannettava. Tasa-arvovaltuutetulle on annettava lakiin kirjattu mahdollisuus syrjintätapausten sovitteluun ja korjaavien toimenpiteiden käyttöön. Tällöin syrjintää kokenut henkilö voisi saada sovittelussa rahamääräisen korvauksen hyvityksenä syrjinnästä. Lisäksi tasa-arvolain työhönottosyrjinnän kieltoa on kehitettävä sellaiseksi, ettei työhönottopäätöstä enää edellytettäisi.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen

Kuten CEDAW-komiteakin on todennut edellyttää tehokas sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen nykyistä laaja-alaisempaa koordinoitua ministeriöiden välillä sekä suurempaa resurssointia valtionhallinnossa.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen eduskuntaan

Sukupuolinäkökulma on valtavirtaistettava myös eduskunnan toimintaan. Esimerkiksi valiokuntien asiantuntijakuulemisissa asiantuntijoista vain yksi kolmasosa on naisia. Nais- ja miespuolisten asiantuntijoiden osuus vaihtelee vahvasti riippuen siitä, mikä valiokunta tai taustataho on kyseessä. Esimerkiksi tieteen ja tutkimuksen lohkolla naisia asiantuntijoista on vain 17 %. *Tasa-arvoasiain neuvottelukunta toteaa, että sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen on ulotettava myös eduskunnan toimintaan.*

Sukupuoli eduskunnan asiantuntijakuulemisissa (Päätöksenteko artikla 7)

Perustamisestaan (v.1972) lähtien tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) on tehnyt näkyväksi sitä, miten sukupuoli vaikuttaa poliittisessa päätöksenteossa. Se on aina ollut tärkeä osa neuvottelukunnan strategiaa työssä sukupuolten välisen yhteiskunnallisen tasa-arvon edistämiseksi.

TANE julkaisi eduskunnassa pidetyssä seminaarissa vuonna 2009 tutkimuksen *Sukupuoli eduskunnan asiantuntijakuulemisissa*. Tutkimus luovutettiin eduskunnan puhemies Sauli Niinistölle. Tutkijoiden esittämiä toimenpidesuosituksia kommentoi eduskunnan apulaispääsihteeri Jarmo Vuorinen.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta sai sosiaali- ja terveysministeriön tutkimus- ja kehittämisrahaa selvittääkseen naisten saamaa tilaa päätöksenteon valmistelussa, naisten tunnustamista asiantuntijoiksi ja naisten intressien huomioon ottamista poliittisessa päätöksenteossa. Tutkimuksessa kartoitettiin myös miesten roolia sukupuolensa edustajina päätöksenteossa. Eduskunnan valiokuntalaitos, jolla on erittäin keskeinen merkitys eduskunnan lainvalmistelutyössä, valittiin selvityksen kohteeksi.

Valiokunta voi hyväksyä sille tuotavan lakiesityksen sellaisenaan, tehdä siihen muutoksia tai hylätä sen kokonaan. Valiokuntien koostumus noudattaa eduskunnan voimasuhteita, joten valiokunnan esittämä kanta tulee useimmiten sellaisenaan hyväksytyksi myös täysistuntokäsittelyssä. Valiokunnissa tapahtuva työskentely on poliittisessa päätöksenteossa tästä syystä erityisen merkittävää ja sen arviointi siten varsin tarpeellista.

Jos valmistelutyössä ei kiinnitetä sukupuolen merkitykseen erityistä huomiota, on mahdollista, että päätöksillä tulee olemaan epätarkoituksenmukaisia vaikutuksia jommankumman sukupuolen elämään.

Sukupuolen vahva tiedostaminen on toisaalta omiaan johtamaan päätöksiin, joilla on toivotut vaikutukset. Näin edistetään myös päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja kustannustehokkuutta.

Tutkimuksessa on kartoitettu eduskunnan vuoden 2005 asiantuntijakuulemiset ja haastateltu kolmen eri valiokunnan toimijoita. Joka kolmannen (33,9 %) asiantuntijalausannon antoi nainen ja kaksi kolmesta (66,1 %) mies. Nais- ja miespuolisten asiantuntijoiden osuus vaihteli vahvasti riippuen siitä, mikä valiokunta tai taustataho oli kyseessä. Naispuolisia asiantuntijoita kuultiin useimmiten sellaisissa valiokunnissa, joissa myös naisia oli jäsenenä eniten. Naisia oli eniten julkisen sektorin asiantuntijoissa (38,0 %), tieteen ja tutkimuksen lohkolla (17,0 %) vähiten.

Sukupuoleen liittyvien ryhmäintressien edustus valiokuntakuulemisissa oli puolestaan hyvin vähäistä (0,7 % kaikista konsultaatioista). Se keskittyi pitkälti vain työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan ja kapeasti ”naisten asioihin”. Nais- ja miesjärjestöjen edustus oli näistä ryhmistä määrällisesti pienin. Valtiollisia tasa-arvoelimiä ja gender-tutkijoita kuultiin hieman useammin.

Eri vähemmistöryhmiä kuten maahanmuuttajia edustavia järjestöjä kuultiin valiokunnissa hyvin harvoin. Sen sijaan työmarkkinajärjestöjen asema asiantuntijakuulemisissa on erittäin vahva: ne muodostivat 47,5 % kaikista kolmannen sektorin kuulemisista.

Tutkimusraportissa ehdotetaan, että eduskuntaryhmien sisäisiä valintakäytäntöjä muutettaisiin avoimemmiksi ja läpinäkyvämmiksi. Eduskunnan tulisi systemaattisesti seurata valiokuntien jäsenvalintoja ja asiantuntijakuulemisia. Kaikkien toimijoiden tulisi valtavirtaistaa sukupuolinäkökulma ja tasa-arvon edistäminen myös asiantuntijakuulemisia kehitettäessä. Eduskunnan yhteistyötahot tulee saada kiinnittämään huomiota siihen, että monipuolinen osallisuus toteutuu jo ministeriöiden lainvalmistelussa ja että organisaatiot lähettävät valiokunta-asiantuntijoiksi tasapuolisesti naisia ja miehiä.

Toimenpide-ehdotusten tarkoituksena on auttaa eduskuntaa arvioimaan ja parantamaan omaa toimintaansa. Näin eduskunta pystyisi myös paremmin toteuttamaan sekä perustuslaissa turvattua kansalaisten oikeutta osallistua päätöksentekoon että sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista. Pitäisi olla itsestään selvää, että ne kuuluvat kaikkeen, myös eduskunnan omaan päätöksentekoon.

Tasa-arvoaalit.fi kampanja

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta perusti kunnallisvaaleihin 2008 tasa-arvoaalit.fi / jamstalldhetsval.fi verkkosivuston. Kampanjaa jatkettiin Europarlamenttivaaleissa vuonna 2009 ja eduskuntavaaleissa 2011.

Yleissopimuksen ja valinnaisen pöytäkirjan näkyvyys

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta järjesti yhdessä ulkoasiainministeriön, Naisjärjestöjen Keskusliiton ja eduskunnan naisverkoston kanssa Porin Suomi Areenalla kesällä 2010 YK:n Naisten oikeuksien peruskirja – 30 vuotta Suomen sitoutumisesta –tilaisuuden.

Kesällä 2010 oli kulunut 30 vuotta siitä, kun ministeri Eino Uusitalo vahvisti Kööpenhaminassa allekirjoituksellaan Suomen sitoutumisen YK:n naisten vuosikymmenen keskeiseen saavutukseen, kaikkinaisten naisten syrjinnän poistamista koskevaan yleissopimukseen, CEDAW-sopimukseen.

Tilaisuudessa kysyttiin: Miten naisten oikeuksien lukutaito on edistynyt Suomessa viimeisten 30 vuoden aikana? Entä laskutaito - missä viipyy samapalkkaisuus? Pätkekö naisten työelämä? Missä YK, missä EU?

Naisiin kohdistuva väkivalta

Lainsäädännöllisten keinojen vahvistaminen uhrin suojelemiseksi ja väkivallan uusiutumisen ehkäisemiseksi

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa, että lähisuhteissa tapahtuneiden väkivallantekojen luonne on otettava nykyistä paremmin huomioon rikoslainsäädännössä ja sen soveltamisessa. 1.1.2011 voimaan tullut rikoslain uudistus (lievä pahoinpitely lähisuhteissa virallisen syytteen alaiseksi) oli erittäin tärkeä, mutta se ei ole riittävä, mikäli tarkoituksena on tosiasiallisesti parantaa lähisuhdeväkivallan uhrin asemaa ja tehostaa puuttumista lähisuhdeväkivallan erityispiirteisiin. Lainsäädäntöä onkin kehitettävä erityisesti lähisuhdeväkivallan uhrin aseman parantamiseksi. Jotta lähisuhteissa tapahtuville väkivallanteoille tyypillinen toistuvuus, vallan väärinkäyttö ja kontrollointi voitaisiin paremmin ottaa huomioon rangaistuksen mittaamisessa, tulee neuvottelukunnan mukaan säätää lähisuhdeväkivaltaa koskevaa erityislainsäädäntöä (lähisuhdevainoaminen) tai ottaa läheiseen kohdistetun pahoinpitelyn merkitys muutoin huomioon esimerkiksi ankaroittamisperusteena.

Rikoslain 6 luku mahdollistaisi normaalia ankaramman rangaistuksen määräämisen tapauksissa, joissa pahoinpitely kohdistuu heikommassa asemassa olevaan tai muuten huonosti puolustautumaan kykenevään henkilöön. Tätä säännöstä ei käytännössä kuitenkaan ole sovellettu parisuhteissa tapahtuviin pahoinpitelyihin. Pikemminkin käytännössä puolison pahoinpitelystä on päässyt lievemmällä sanktioilla kuin ventovieraaseen kohdistuneesta teosta. Lisäksi parisuhteessa tapahtunutta väkivaltaa on soviteltu, mikä on omiaan heikentämään uhrin asemaa. Sovittelu saattaa myös lisätä väkivallan uhrin riskiä joutua uudelleen puolisonsa väkivallan uhriksi.

Seksuaalirikoksia koskeva lainsäädäntö on uudistettava kansainvälisten ihmisoikeusnormien mukaiseksi. Raiskausta ei tällöin määrittele fyysinen väkivalta vaan uhrin suostumuksen puute. Seksuaalirikokset tulee määritellä virallisen syytteen alaisiksi.

Palveluverkosto

Yksinomaan lainsäädäntö, etenkin rikosoikeudellinen, ei ole riittävä keino puuttua naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Sekä väkivallan tekijän että uhrin ohjaaminen tukipalveluiden piiriin onkin otettava kiinteäksi osaksi viranomaisinterventiota.

Naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen työ on ollut Suomessa projektiluonteista ja sille kohdistetut resurssit ovat olleet täysin riittämättömiä. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa, että naisiin kohdistuvan väkivallan ennaltaehkäisyyn ja uhrien auttamiseen suunnattujen resurssien on oltava pysyviä ja riittäviä.

Valtakunnallinen väkivallan vastaisen työn koordinaatioyksikkö on perustettava. Yksikössä tulee olla naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista erityisosaamista. Yksikön tehtävänä olisi koordinoida moniammatillista yhteistyötä ministeriöiden ja alueiden välillä. *Ministeriöiden on varattava riittävät ja tosiasiallisesti tehokkaat resurssit vuonna 2010 julkaistun ja vuoteen 2015 ulottuvan naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelman toteutukselle.*

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että väkivallan uhreille ja tekijöille suunnattua valtakunnallista auttamisverkostoa kehitetään pitkäjänteisesti ja palveluiden tuottamiseen varataan tosiasiallisesti riittävät resurssit. Esimerkiksi Suomen selkeästi alimitoitettu turvakotiverkosto on laajennettava vastaamaan Euroopan neuvoston suosituksia, joiden mukaan Suomessa tulisi olla noin 530 turvakotipaikkaa. Turvakoteja on tällä hetkellä 21 (noin 125 turvakotipaikkaa), joista melkein puolet on Etelä-Suomessa. Suomeen on saatava myös salaisia ja esteettömiä turvakoteja. Turvakodeissa on otettava

huomioon myös erityisryhmien, kuten esimerkiksi maahanmuuttajanaisten ja vammaisten naisten tarpeet. Väkivaltaa käyttäneiden miesten ja naisten hoito-ohjelmien rahoitus on turvattava. Lisäksi maksuton ympärivuorokautinen puhelinpäivystys väkivallan uhreille on toteutettava pikimmiten.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa poliiseille, syyttäjille ja tuomareille annettavan koulutuksen tärkeyttä lähisuhteissa tapahtuneen sukupuolistuneen väkivallan erityispiirteiden tunnistamiseksi ja siihen liittyvän tekijän uhriinsa kohdistaman vallankäytön havaitsemiseksi. Myös muiden ammattikuntien kuten lääkärien ja terveydenhoitohenkilökunnan valmiuksia väkivallan puheeksi ottamiseksi potilaan kanssa on järjestelmällisesti lisättävä.

Väkivalta ja maahanmuuttajanaiset

Maahanmuuttajanaisten kohtaamasta väkivallasta ei ole kattavaa tutkimustietoa. Poliisitilastojen mukaan maahanmuuttajanaiset raportoivat väkivallasta kaksi kertaa valtaväestön naisia useammin. Turvakoteihin maahanmuuttajanaiset hakeutuvat yhdeksän kertaa useammin kuin valtaväestöön kuuluvat naiset. Maahanmuuttajanaiset saattavat tarvita myös erityispalveluita saadakseen apua väkivallan uhrina. Esteinä avun saamiselle saattaa olla esimerkiksi maahanmuuttajanaisten kielitaidottomuus. Puutteelliset tiedot saatavilla olevasta palvelujärjestelmästä sekä Suomen lainsäädännön takaamista oikeuksista, velvollisuuksista ja mahdollisuuksista, ovat yleisiä esteitä avun saannille. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan väkivallan erityispiirteiden tunnistamista ja uhrien auttamista on kehitettävä systemaattisesti. Viranomaisten tulee osata aktiivisesti tunnistaa esimerkiksi kunniaväkivalta ja tyttöjen sukuelinten silpominen naiseen kohdistuvaksi väkivallaksi.

Naiskauppa ja prostituutio

Seksin ostoa koskeva laki

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää 2006 säädettyä seksin oston osittaista kriminalisointia oikeasuuntaisena, mutta riittämättömänä. Nykyinen lainsäädäntö on osoittautunut tehottomaksi, sillä osittainen seksin oston kriminalisointi on tahallisuusvaatimuksineen vaikeasti valvottava. Laki on ongelmallinen kompromissi, jonka tehokasta täytäntöönpanoa varjostavat ilmeiset näyttö-ongelmat. Poliisin on usein mahdotonta löytää todisteita siitä, että seksin ostaja on tiennyt paritustoiminnasta tai ihmiskaupasta. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää tällaista tietoisuus-vaatimusta lain tarkoituksen vastaisena. Nykyisin seksin ostajan kannattaa pysyä mahdollisimman tietämättömänä asioiden oikeasta tilasta, jos hän haluaa välttää rikosoikeudellisen vastuun. Lisäksi poliisi ei ole kyennyt aliresursoinnin ja/tai priorisoinnin vuoksi tehokkaasti tutkimaan seksin ostoon liittyviä tapauksia. On ilmeistä, että *täydellisellä seksin oston kriminalisoinnilla voitaisiin nykyistä tehokkaammin puuttua prostituutiota ja ihmiskauppaa ylläpitävään kysyntään ja vauhdittaa myönteistä asennemuutosta yhteiskunnassa.*

Ihmiskaupparaportoijan suositusten toteuttaminen

Ihmiskaupparaportoijan mukaan auttamisjärjestelmiin ohjautuminen ei toimi odotetusti. Uhreja avun piiriin ohjautuu vähän eikä prostituutiosta juuri lainkaan. Ihmiskaupan uhrien oikeuksien toteuttaminen ja uhrien suojeleminen, sekä ihmiskaupan torjunnan on oltava ihmiskaupan vastaisen työn keskiössä. Tällöin on kiinnitettävä huomiota nykyistä kattavampaan resursointiin, koulutukseen sekä yleisen asenneilmapiirin muokkaukseen. *Ihmiskaupparaportoijan raportissaan laatimat toimenpide-ehdotukset on toteutettava pikimmiten. Toimenpiteille on osoitettava vastuutahot ja toimien toteuttamiseksi on annettava tosiasiallisesti riittävät resurssit.*

Ihmiskaupan auttamisjärjestelmä on ulotettava koskemaan myös parituksen kohteena olleet henkilöt

Valtaosa Suomessa tunnistetusta ihmiskaupasta on työperäistä. Ihmiskaupparaportoijan mukaan tältä osin Suomen tilanne poikkeaa muista Euroopan maista, joissa ihmiskaupan valtailmiö on prostituutio-tarkoituksessa käyty naiskauppa. Ihmiskauppa liittyy kuitenkin monilta osin myös Suomessa prostituutioon ja paritukseen. Ongelmana mitä ilmeisimmin Suomessa on, että ihmiskauppatapauksia ei tunnisteta tehokkaasti viranomaisten resurssien ja koulutuksen vähyyden vuoksi. Toisaalta prostituutioon ja paritukseen liittyvistä mahdollisista ihmiskaupparikoksista on saatettu antaa tuomioita pelkinä paritusrikoksina. Tällöin uhrin eivät pääse auttamisjärjestelmään ja he ovat oikeudenkäynnissäkin pelkästään todistajan asemassa. *Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää, että ihmiskaupan auttamisjärjestelmä on ulotettava koskemaan myös parituksen kohteena olleet henkilöt.*

Prostituutiosta irtautumiseen tähtäävä Exit-työ

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä, että prostituutiosta irtautumiseen tähtäävää työtä kehitetään järjestelmällisesti ja sille suunnataan riittävät resurssit. Prostituutiosta irtautumistyötä on kehitettävä siten, että auttamisjärjestelmä saataisiin kattavaksi ja prostituutiosta irtautumisen kynnyksiä voitaisiin käytännössä laskea tarjoamalla taloudellista ja moniammatillista tukea. Prostituutiosta irtautumiseen tähtääviä tukipalveluita onkin määrätietoisesti kehitettävä ja niiden resursointi on oltava tosiasiallisesti tehokasta.

Yhdenvertainen osallistuminen poliittiseen ja julkiseen toimintaan

Kuntien rakenneuudistus

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää ensiarvoisen tärkeänä sukupuolten tasa-arvon turvaamista kuntien rakenneuudistuksessa. Kuntaliitoksilla näyttäisi olevan selkeitä sukupuolivaikutuksia erityisesti naisten edustukselliseen asemaan ja naisjohtajuuteen. Kuntaliiton tutkimuksen mukaan vuoden 2009 liitoskuntien valtuustoissa naisten osuudet ovat jonkin verran pienempiä kuin ennen liitosta. Varsinkin liitoskuntien reuna-alueilla naisehdokkaiden menestys oli aikaisempaa heikompi. Naisvaltuutettujen osuus luopujista oli liitoskunnissa kymmenkunta prosenttiyksikköä suurempi kuin miesvaltuutettujen osuus.

Kaikissa kunnissa, joissa kuntaliitos toteutui 1.1.2009, valittiin kunnanjohtajaksi mies. Kuntaliitos-kunnissa naisten osuus on myös muissa päällikkövirroissa pienempi kuin kunnissa, jotka jatkavat vanhan kuntajaon mukaan. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta painottaa, että kehitystä on seurattava ja pohdittava, onko tarvetta erityistoimenpiteisiin. Lisäksi on seurattava, minkälaisia vaikutuksia kuntaliitoksilla on miehiin ja naisiin kuntien työntekijöinä ja kunnallisten palveluiden käyttäjinä.

Kiintiöt pörssiyhtiöiden hallituksiin

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää kiintiösäännöksen ulottamista pörssiyhtiöiden hallituksiin. Neuvottelukunta pitää ilmeisenä, että esitykset hallituksen ja yksityissektorin vuoropuhelun jatkamisesta naisten urakehityksen tukemiseksi ei ole riittävä toimenpide. Vaikka viime vuosina naisten osuus pörssiyhtiöiden hallituksissa on kasvanut, oli vuonna 2010 naisten osuus pörssiyhtiöiden hallitusten jäsenistä alle 17 %.

Maahanmuuttajanaisten osallistuminen

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä maahanmuuttajanaisten osallistumisen tukemista poliittiseen päätöksentekoon. *Maahanmuuttajille tulee tiedottaa poliittisten puolueiden ja kansalais-*

järjestöjen merkityksestä ja maahanmuuttajien mahdollisuuksista osallistua niiden toimintaan. Poliittiset puolueet voisivat omalla toiminnallaan tukea kotouttamistoiminnan tavoitteiden toteuttamista. Maahanmuuttajilta puuttuu tarvittavaa tietoa ja osaamista järjestötoiminnan perustamiseen, ylläpitämiseen, verkostoitumiseen ja erityisesti varainhankintaan liittyen. Tämä estää olennaisesti maahanmuuttajien osallisuuden kehittymistä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Koulutus

Koulutuksella on suuri vaikutus lasten ja nuorten arvoihin, asenteisiin sekä ammatinvalintaan. Sukupuoleen liittyvät stereotyyppiset käsitykset ja toimintamallit ohjaavat tyttöjä ja poikia edelleen perinteisiin valintoihin opinnoissa ja työuralle naisten ja miesten ammatteihin. Näillä valinnoilla on yhteys sukupuolten väliseen palkkaeroon ja urakehitykseen työelämässä.

Oppilaanohjauksella ja opinto-ohjauksella voidaan merkittävästi vaikuttaa siihen, että tytöt ja pojat rohkaistuvat valitsemaan ammattinsa perinteisten sukupuolikäsitysten rajoittamatta. Vaikka oppilaanohjaukseen on kiinnitetty 2000-luvulla paljon huomiota erilaisin kehittämishankkein, ei näissä ole sukupuolten tasa-arvoa nostettu erillisen tarkastelun ja arvioinnin kohteeksi. Opinto-ohjauksessa onkin erityistä huomiota kiinnitettävä segregaatien purkamiseen. Opinto-ohjaus voitaisiin myös kytkeä koulujen tasa-arvosuunnitteluun.

Nykyisissä opetustointa koskevissa laeissa ja kehittämissuunnitelmissa ei ole sukupuolten tasa-arvoa koskevia tavoitteita tai niitä on hyvin vähän ja pyrkimyksenä on mieluummin sukupuolineutraalius. Tasa-arvolain velvoite laatia toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma ei myöskään koske perusopetusta eikä varhaiskasvatusta.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää, että velvoite tehdä toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma on ulotettava koskemaan perusopetusta. Perusopetuksen tuntijako on uudistettava sukupuolitietoisesti. Sukupuolitietoisen opinto-ohjauksen menettelyt ja tavoitteet on määriteltävä nykyistä selkeämmin opetussuunnitelmien perusteissa. Segregaation purkamisessa on kiinnitettävä huomiota siihen, kuinka saadaan miehiä ja poikia valitsemaan naisvaltaisten alojen ammatteja sekä naisia ja tyttöjä valitsemaan miesvaltaisia aloja.

Kansainvälisissä oppimistuloksia arvioivissa tutkimuksissa suomalaiset lapset ovat menestyneet erittäin hyvin. Kansallisissa tutkimuksissa on havaittu, että koulun arjessa usein vahvistetaan ja tuetaan tyttöjen ja poikien stereotyyppisiä toimintaorientaatioita ja asenteita. Tyttöjen ja poikien välillä esiintyy eroja oppimisessa ja siinä miten he kokevat koulunkäynnin. Pojilla on enemmän oppimisvaikeuksia ja he keskeyttävät opintonsa useammin kuin tytöt. Tytöt sen sijaan kokevat itsetuntonsa huonommaksi kuin pojat vaikka menestyvät poikia paremmin opinnoissaan. Sukupuolittuneen kokemuseron syistä on hankittava tutkimustietoa.

Opettajankoulutus

Koulujen opetuskäytäntöjä koskeva tutkimus osoittaa, että sukupuolineutraali lähestymistapa opetuksessa ja opintojen ohjauksessa ylläpitää perinteisiä sukupuolirooleja ja -jakoa. Opettajien tulisi tiedostaa omat sukupuoliin liittyvät näkemyksensä, ettei oppilaiden toimintaa tulkittaisi kaavamaisesti eikä jätettäisi tunnistamatta heidän yrityksiään toimia toisin kuin sukupuoliroolien mukaan odotetaan.

Opettajankoulutus ei sisällä riittävästi tietoa ja konkreettisia välineitä tasa-arvokysymysten huomioimiseksi käytännön opettajan työssä. Opettajankoulutuksen tueksi tarvittavaa, eri ikäkaudet huomioon ottavaa kasvatustieteellistä tutkimusta, joka loisi edellytyksiä tasa-arvo- ja sukupuolitietoisten pedagogisten käytäntöjen kehittämiseksi, ei ole.

Sukupuolten tasa-arvoa kouluissa ja oppilaitoksissa edistäneiden hankkeiden kokemuksia, materiaaleja ja käytäntöjä on hyödynnettävä systemaattisemmin. Erityisesti ne tulisi huomioida koulutuspolitiikan suunnittelun keskeisissä prosesseissa, esimerkiksi oppilaitosten ohjaus- ja opetuskäytäntöjen kehittämisessä sekä täydennyskoulutuksen toteutuksessa oppilaitosjohdolle ja opetushenkilöstölle. On varmistettava, että Tasa-arvo- ja sukupuolitietoisuus opettajankoulutuksessa (TASUKO) -tutkimus- ja kehittämishankkeessa tuotetut hyvät käytännöt otetaan osaksi opettajankoulutusta.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää, että tasa-arvo- ja sukupuolitietoisuuden toteutumista opetuksessa ja opettajankoulutuksessa on arvioitava ja seurattava kattavasti. Kehittämisprojektien hyvät käytännöt on valtavirtaistettava kaikkeen opetukseen. Tasa-arvo- ja sukupuolitietoiset kurssit on tehtävä pakolliseksi osaksi niin opettajan- kuin lastentarhanopettajankoulutustakin sekä opettajien täydennyskoulutusta.

Opettajankoulutuksessa onkin otettava huomioon, että sukupuolitietoisuuden koulutuksen ja kasvatuksen edistäminen vaatii opettajille annettavaa erikoiskoulutusta sekä perusopinnoissa että täydennyskoulutuksessa.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä, että oppikirjojen sukupuolivaikutusten arvioimiseksi osoitetaan vastuutahot. Kouluissa on annettava mediakasvatusta, joka mahdollistaa myös käytetyn oppimateriaalin kriittisen tarkastelun.

Nais-, mies- ja sukupuolentutkimus

Nais- mies- ja sukupuolentutkimuksella on keskeinen rooli tiedon ja asiantuntemuksen tuottamisessa tasa-arvopolitiikan ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen pohjaksi.

2000-luvulla tehdyt arvioinnit ja selvitykset osoittavat, että nais- ja sukupuolentutkimuksen asema ei ole vielä vakiintunut yliopistoissa. Alan toimintaedellytysten kannalta olennaisia tekijöitä ovat erityisesti opetusresurssien vakiinnuttaminen sekä yliopiston ja tiedekuntien johdon tuki oppiaineen kehittämiselle. Sukupuolentutkimus on nopeasti kasvava tieteenala niukoista resursseista huolimatta. Se on myös kehittänyt opetusta ja tutkimusta sekä onnistunut hankkimaan ulkopuolista rahoitusta. Yliopist uudistuksen arvioidaan kuitenkin tuovan uusia haasteita sukupuolentutkimuksen asemaan tieteenalojen ja laitosten yhdistymisen ja keskinäisen kilpailun korostumisen myötä. Nais- ja sukupuolentutkimusta voi nykyisin opiskella Helsingin, Itä-Suomen, Jyväskylän, Lapin, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistoissa sekä Åbo Akademiassa.

Sukupuolentutkimuksen, ml. nais- ja miestutkimuksen, asemaa ainelaitoksilla ja eri oppiaineissa on tärkeä vahvistaa. Tässä on kyse myös sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta yliopistojen tutkintovaatimuksiin ja samalla tasa-arvoa koskevan asiantuntemuksen edistämisestä yliopistokoulutuksessa. Muun muassa opettajankoulutuksessa sekä oikeus- ja yhteiskuntatieteellisessä koulutuksessa on ensiarvoisen tärkeää, että koulutuksessa annetaan valmiudet ymmärtää sukupuolen merkitys yhteiskunnan ja ammattialan käytännöissä ja asiantuntemusta edistää sukupuolten tasa-arvoa. Sukupuolinäkökulma ja tasa-arvoon liittyvä asiantuntemus on syytä liittää osaksi myös yliopisto-opettajien pedagogista koulutusta.

Sukupuolentutkimuksen aseman heikentymisestä on havaittavissa merkkejä. *Sukupuolentutkimuksen tilanteesta eri yliopistoissa on tehtävä kattava, valtakunnallinen arviointi. Lisäksi yliopistolain sukupuolivaikutukset on arvioitava.*

Nais- ja sukupuolentutkimuksen sekä tasa-arvon informaatio- ja dokumentaatiopalveluiden kehittäminen

Vuonna 2004 naistutkimus- ja tasa-arvotiedon portaali Minna aloitti toimintansa Helsingin yliopiston Kristiina-instituutin yhteydessä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön rahoituksella. Vuoden 2009 lopulla Minnan toiminta sai pysyvän perustan, kun Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston yhteydessä käynnistyi Tasa-arvotiedon keskus Minna (www.minna.fi), joka kokoaa ja välittää tietoa sukupuolten tasa-arvosta ja siihen liittyvästä tutkimuksesta.

Työllisyys

Talouspolitiikka ja työelämä

Talouspolitiikan sukupuolivaikutuksia on arvioitava systemaattisesti. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää, että talouspolitiikan tarkastelua sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta vahvistetaan nykyisestä ja konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä kirjataan hallitusohjelma-tasoisesti. Talous- ja tasa-arvopolitiikkaa tulee tarkastella myös rinnakkain.

Työurien pidentämiseen tähtäävät toimenpiteet on tehtävä sukupuolitietoisesti. Työuran alussa on kiinnitettävä huomiota nuorten naisten työmarkkinoille pääsyyn, ja pyrittävä ehkäisemään syrjäytymistä. Työoloja on kehitettävä niin, että työ- ja toimintakyky säilyvät entistä pidempään. Perusteettomat määräaikaiset työsuhteet on poistettava. On myös otettava huomioon vanhempainvapaaudistuksen mahdollisuudet tasoittaa sukupuolten välisiä eroja työurien pituuksissa sekä sukupuolten välisten eläke-erojen kaventamisessa.

Samapalkkaisuus

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää erittäin tärkeänä, että samapalkkaisuusohjelmaa jatketaan ja sen toteutumista tehostetaan. Valtion on otettava samapalkkaisuuden edistämiseksi nykyistä vahvempi rooli ja parannettava erityisesti kuntien mahdollisuuksia työnantajina korottaa naisvaltaisten alojen palkkausta.

Neuvottelukunta katsoo, että samapalkkaisuuden tosiasiallinen edistäminen edellyttää samanarvoisten töiden vertailua yli työehtosopimusrajojen. Palkkatietojen saantia tulee myös helpottaa syrjintää epäiltäessä. Siksi *tasa-arvolain palkkakartoituksia koskevia kirjauksia on tarkennettava ja selkiytettävä niin, että samanarvoisten töiden vertailu yli työehtosopimusrajojen toteutuu käytännössä.* Yksityisen sektorin palkkatiedot on saatava julkiseksi. Tehokkaasti toimiva palkkatietojen saanti toimisi todennäköisesti syrjivää palkanmuodostusta ennaltaehkäisevänä menettelynä.

Tasa-arvolain perusteluiden mukaan palkkakartoituksen tulee kattaa kaikki työnantajan palveluksessa olevat henkilöstöryhmät. Eri työehtosopimusten noudattamista ei sinänsä voida pitää perusteena sille, että saman työnantajan palveluksessa oleville maksettaisiin samasta tai samanarvoisesta työstä eri palkkaa. Jotta palkkakartoituksella olisi todellisia vaikutuksia, on palkkakartoituksesta saatuja tuloksia analysoitava ja selvitetävä palkkaerojen syyt. Analyysin pohjalta on käynnistettävä sukupuolten tasa-arvoa edistäviä toimenpiteitä. Tasa-arvolain toimivuutta käsittelevästä selvityksestä ilmenevän kyselyn mukaan vain 17 % työpaikoista oli tehnyt palkkavertailua yli työehtosopimusrajojen.

Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen

Vanhempainvapaajärjestelmän uudistaminen

Nykyistä vanhempainvapaajärjestelmää pitää yksinkertaistaa, sillä nykyisellään se on monimutkainen ja vaikeasti hahmotettava. Nykyinen järjestelmä ei kannusta isiä pitämään perhevapaita ja se syrjii naisia työmarkkinoilla.

Isälle ja äidille tarvitaan oma vanhempainvapaajakso. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää *vanhempainvapaajärjestelmän uudistamista ja selkiyttämistä 6+6+6 -mallin mukaisesti*. Kyseessä on THL:n tutkijoiden kehittämä ns. laajennettu Islannin malli, jossa vanhempainvapaasta 6 kuukautta olisi korvamerkitty äidille, 6 kuukautta vanhemmat voisivat sopimuksensa mukaan jakaa keskenään ja 6 kuukautta olisi korvamerkitty isälle. Kokemus isien perhevapaiden pidosta Suomessa ja muissa pohjoismaissa viittaa siihen, että isät käyttävät yleisimmin niitä vapaita, jotka on nimenomaan nimetty isille. Lisäksi isät käyttävät vapaita silloin, jos perhe (lapsi) ne muuten menettäisi. Uudistus siis kannustaisi isiä käyttämään nykytilannetta selvästi pidempää 6 kuukauden vapaajaksoa. Isän puolen vuoden itsenäinen hoitojakso toimisi vankkana perustana isän ja lapsen suhteen rakentumiselle.

Vanhempainvapaan kokonaisuudistuksessa on otettava huomioon yrittäjyydestä, määräaikaista työsuhteista, työttömyydestä ja opiskelusta johtuvat erityistarpeet sekä huomioitava yhden huoltajan, monikko- ja sateenkaariperheet. Myös etävanhempien asema on turvattava. Uudistuksen yhteydessä vanhemmuuteen liitettävät oikeudet ja etuudet tulee ulottaa koskemaan yhdenvertaisesti myös samaa sukupuolta olevien pariskuntien perheitä.

Maahanmuuttajanaiset

Suomessa kunnat ovat vastuussa maahanmuuttajien kotouttamisesta. Maahanmuuttajien sosiaalisiin ongelmiin puuttuminen tai maahanmuuttajien tarpeisiin tarkoitetut erityispalvelut on jätetty kuitenkin kolmannen sektorin kehitettäväksi. Erityispalveluiden toteuttamiseen ei ole varattu riittävää rahoitusta.

Maahanmuuttajanaiset ovat maahanmuuttajamiehiä useammin syrjäytyneitä. Yleisesti maahanmuuttajien tulot ovat selvästi pienemmät valtaväestöön verrattuna, mutta maahanmuuttajanaisten tulot ovat vielä maahanmuuttajamiestenkin tuloja vähäisemmät. Maahanmuuttajanaisten ansaintamahdollisuudet ovat usein rajalliset. Esimerkiksi thain naisten päätyminen prostituutioon voi johtua kotouttamisen epäonnistumisesta ja todellisten ansaintavaihtoehtojen puuttumisesta.

Koulutus

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa *maahanmuuttajalapsiin ja -nuoriin kohdistuvan sukupuolisensitiivisen kasvatuksen merkitystä*. Sukupuolisensitiivisellä työtavalla on mahdollista voimaannuttaa lapsia ja lisätä heidän tosiasiallisia valinnanmahdollisuuksiaan vanhakantaisten sukupuoliroolimallien ulkopuolella. Sukupuolisensitiiviseen lähestymistapaan tulisi kiinnittää huomiota jo varhaiskasvatuksessa.

Perusopetuksen jälkeen jatko-opintojen ulkopuolelle jäävillä maahanmuuttajanaisilla on kolminkertainen riski maahanmuuttajamiehiin verrattuna jäädä ilman tutkintoa. Korkeakouluihin pääsyssä vieraskielisillä naisilla on selkeästi huonommat mahdollisuudet kuin suomen- ja ruotsinkielisillä naisilla. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa, että *maahanmuuttajien opiskelun tukitoimissa on otettava huomioon sukupuolen merkitys nykyistä painokkaammin*.

Kouluissa sukupuolisensitiivisen opintojenohjauksen merkitys korostuu erityisesti maahanmuuttajatyttöjen kohdalla. Sukupuolisensitiivisellä lähestymistavalla voidaan kannustaa sekä tyttöjä että poikia juuri heille mieluisaan ammattiin opiskeluun, myös heidän sukupuolelleen epätyypillisiin ammatteihin. Maahanmuuttajanuorten vanhemmat eivät välttämättä ole perillä suomalaisesta koulujärjestelmästä ja siksi kotoa saatu tuki opintoihin voi jäädä heikoksi. Lisäksi osassa kulttuureista poikien koulunkäyntiä painotetaan tyttöjen koulunkäynnin kustannuksella.

Kunnan kotouttamisohjelma

Kunnan on laadittava kotouttamisohjelma, josta käy ilmi kotoutumista edistävät ja tukevat toimenpiteet, palvelut, yhteistyö ja vastuut kunnassa. Kotouttamisohjelman laatimisprosessin avoimuus vaikuttaa suoraan ohjelmaan sitoutumisen asteeseen. Laaja yhteistyö maahanmuuttajajärjestöjen, mutta myös paikallisten tasa-arvoasiantuntijoiden sekä nais- ja miesjärjestöjen kanssa vahvistaa ohjelman vaikuttavuutta ja lisää sitoutumisen astetta kunnassa. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää erittäin tärkeänä, että *sukupuolivaikutusten arviointi otettaisiin kiinteäksi osaksi kotouttamisohjelmien laatimista heti ohjelman laatimisen alkuvalmisteluista lähtien*. Lisäksi kunnan kotouttamisohjelmaa siihen liittyviä suunnitelmia laadittaessa tulisi ottaa huomioon kunnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat.

Kotoutumissuunnitelma

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan henkilökohtainen suunnitelma toimenpiteistä, joita hän tarvitsee kielen oppimiseen ja Suomeen asettumiseen. *Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kannattaa kotoutumissuunnitelmaan oikeutettujen maahanmuuttajien piirin laajentamista hallituksen esityksen mukaisesti*. Voimassa oleva kotouttamislaki rajaa oikeuden kotoutumissuunnitelmaan lähinnä koskemaan työttömiä työnhakijoita tai toimeentulotuen tarvitsijoita. Tällaisella kotouttamispolitiikalla on ilmeiset sukupuolivaikutukset. Moni maahanmuuttajanainen jää kotiin hoitamaan perheen lapsia ja jää siten kotoutumissuunnitelman ulkopuolelle. Tällöin riski naisen syrjäytymisestä kasvaa. Hän jää mahdollisesti riippuvaiseksi puolisonsa elatuksesta, hän ei välttämättä opi suomen kieltä, eikä hän saa tietoa oikeuksistaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Hän jää todennäköisesti myös riippuvaiseksi puolisostaan esimerkiksi viranomaisasioinnissa ja hänellä ei ole mahdollisuutta yksityisyyteen omien asioiden hoidossa.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kannattaa sitä, että perhevapaat eivät sisältyisi kotoutumis-suunnitelman pituuteen. Tällöin lapsen syntymä ei vaikuttaisi negatiivisesti kotoutumistoimenpiteiden määrään. Lisäksi kotoutumissuunnitelman enimmäisaikaa voitaisiin perustellusta syystä pidentää kolmesta vuodesta viiteen vuoteen.

Perheiden kotoutumissuunnitelma

Hallituksen esityksessä todetaan, että perheenjäsenten yksilölliset suunnitelmat voitaisiin sovittaa tarvittaessa yhteen perheen kotouttamissuunnitelmassa. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kuitenkin toteaa, että tämä ei saa johtaa perheenjäsenen oikeuksien tosiasialliseen rajoittamiseen perheen edun nimissä. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää haavoittuvassa asemassa olevien perheenjäsenten tilanteeseen. Kotouttamissuunnitelmien yhteensovittamisessa tulisikin ensisijaisesti kunnioittaa kunkin perheenjäsenen yksilöllisyyttä, henkilökohtaisia toiveita ja tarpeita. On myös mahdollista, että perheenjäsenen toivoo joidenkin asioiden pysyvän luottamuksellisena viranomaisen kanssa ilman, että hänen puolisonsa tai perheensä saa siitä tietää. Lisäksi mahdollinen väkivalta lähisuhteissa tulee rutiininomaisesti ottaa huomioon myös perheen kotouttamissuunnitelmaa laadittaessa.

Kotoutumiskoulutus

Hallituksen esityksestä ilmenee, että kotoutumissuunnitelman laatimisesta kotoutumiskoulutukseen pääsyyn kestää keskimäärin 3-6 kuukautta. Luku- ja kirjoitustaidottomat joutuvat kuitenkin odottamaan tätä pidempään. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää odotusaikaa kotoutumiskoulutukseen pääsyssä hälyttävän pitkänä, varsinkin kun maahanmuuttaja ei tänä aikana välttämättä saa mitään tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. On myös erittäin ristiriitaista, että suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevat luku- ja kirjoitustaidottomat joutuvat odottamaan muita pidempään. Kotoutumiskoulutukseen tulisikin päästä mahdollisimman pian Suomeen saapumisen jälkeen.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää erittäin kannatettavana maahanmuuttajille suunnatun työvoimapolitiittisen koulutuksen jouston lisäämistä. Nykyisellään koulutuksen sisällössä ei oteta riittävästi huomioon maahanmuuttajien erilaisia taustoja ja lähtökohtia. Seitsemäntuntinen opiskelijatyöpäivä on monelle maahanmuuttajanaiselle käytännössä mahdottomuus lastenhoitovelvoitteiden vuoksi. Opetusta pitäisi lisäksi olla tarjolla riittävän lähellä ja lasten päivähoito on järjestettävä opetuksen ajaksi. Mahdollisuus osallistua kotoutumiskoulutukseen osa-aikaisesti tekisi myös työssäkäynnin tai opiskelun mahdolliseksi rinnakkain koulutuksen kanssa.

Materiaalipaketti suomalaisesta yhteiskunnasta

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää ensiarvoisen tärkeänä suomalaista yhteiskuntaa käsittelevän valtakunnallisesti yhtenäisen ja ajantasaisen perustietopaketin kehittämistä. Tämä maahanmuuttajille suunnattu ohjeistavan materiaalin tulisi sisältää kattavasti sukupuolten tasa-arvon käsittelyä. Perustietopaketti tulisi kääntää mahdollisimman laajalti Suomessa puhuttaville kielille. Lisäksi pakettia tulisi pystyä täydentämään paikallisesti esimerkiksi tiedoilla matalan kynnyksen palveluntarjoajista sekä väkivallan uhreille ja tekijöille suunnatuista auttamispalveluista. Materiaalipaketin valmistamisen lisäksi tulisi selvittää mitä jo olemassa olevia materiaaleja voitaisiin päivittää.

Maahanmuuttajat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä. Sukupuolten tasa-arvoon ja naisten oikeuksiin liittyvää koulutusta tulisi korostaa erityisesti niille maahanmuuttajille, jotka ovat lähtöisin yhteiskunnista, joissa naisten asema on selkeästi huonompi kuin Suomessa. Tasa-arvokasvatusta tulisi antaa sekä naisille että miehille.

Haavoittuvassa asemassa olevat maahanmuuttajanaiset

Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat perhesyistä Suomeen muuttaneet kouluttamattomat naiset. He saattavat olla täysin luku- ja kirjoitustaidottomia tai heidän kotimaassaan käytetty merkkijärjestelmä poikkeaa Suomessa käytetystä. Esimerkiksi thainaiisten kotoutumista vaikeuttanee thai-kielen oma aakkosjärjestelmä, joka poikkeaa täysin Suomessa käytettävästä latinalaisesta aakkosjärjestelmästä. Lisäksi puolison kielteinen suhtautuminen maahanmuuttajanaisen kielipintoihin saattaa käytännössä vaikeuttaa merkittävästi naisen kotoutumista.

Suomessa asuvista thaimaan kansalaisista suurin osa on naisia (Vuonna 2009: 4498 henkilöä, naisia 3897). Moni heistä on suomalaisen miehen puolisona jäänyt kotouttamistoimien ulkopuolelle. Sisäasiainministeriön poikkihallinnollisen työryhmän tietojen mukaan hyvin usein thainaiset olivat joutuneet kokemaan avioliitossaan perhe- ja parisuhdeväkivaltaa. Naiset ovat saattaneet myös saada puolisoiltaan virheellistä tietoa oikeuksistaan Suomessa, mikä on saattanut heikentää heidän asemaansa entisestään. Osa heistä on syrjäytynyt tai syrjäytymässä suomalaisen yhteiskunnan ulkopuolelle, mikä voi osaltaan ajaa naisia thai-hierontapaikoissa tapahtuvaan seksin myyntiin ja prostituutioon.

Somalialaisista naisista merkittävä osa on käytännössä yksinhuoltajaäitejä, mikä tulisi ottaa huomioon kotoutumisen tehostamista tavoiteltaessa.

Romaninaiset

Suomalaisen yhteiskunnan tuki- ja palvelujärjestelmää tulee kehittää eri kulttuuritaustoja paremmin huomioon ottavaksi. Romaninaiset kohtaavat edelleen syrjintää työmarkkinoilla ja yksityisten palvelujen saatavuudessa. Työllistymistä vaikeuttavat erityisesti alhainen koulutustaso sekä romaneihin kohdistuvat asenteet. Lasten hoidon järjestäminen on työssäkäyvien romaninaisten lisäksi keskeisessä asemassa myös aikuiskoulutukseen hakeutuvien naisten kohdalla. Romanit kohtaavat edelleen syrjintää myös asunnonhankinnassa. Asumiseen ja taloudelliseen tilanteeseen liittyvät ongelmat kasautuvat erityisesti yksinhuoltajaäideille. Tällä saattaa olla vaikutusta esimerkiksi lasten koulunkäyntimahdollisuuksiin.

Vammainen nainen

Yleinen käsitys vammaisista ihmisistä on edelleen stereotyyppinen ja homogeeninen. Heidät nähdään samanlaisina ilman yksilöiden tai esimerkiksi sukupuolten välisiä eroja. Vammaisen naisen mielletään yleisesti ensisijaisesti vammaiseksi, ja sitten vasta naiseksi.

Vammaisten naisten asemasta ja ihmisoikeuksien toteutumisesta Suomessa on hyvin vähän tietoa. Tieto koostuu yksittäisistä suppeahkoista tutkimuksista. Vammaisten naisten elinolojen parantaminen ja syrjinnänvastainen työ kuitenkin edellyttävät faktatietoa heidän nykyisestä tilanteestaan. Tällä hetkellä ei ole saatavissa edes perustilastoja vammaisten naisten elinolosuhteista, kuten kouluttautumisesta tai työllistymisestä. Myös päättävien tahojen tulee olla tietoisia vammaisten naisten elinoloista ja mahdollisuudesta elää tavanomaista elämää. Vammaiset naiset ovat oman elämänsä asiantuntijoita, joten heitä on kuultava heitä koskevassa päätöksenteossa.

Vammaiset naiset joutuvat usein moniperusteisen syrjinnän kohteeksi. Syrjintä ilmenee esimerkiksi vammaisten naisten asemassa työmarkkinoilla sekä asenteissa vammaisten naisten äitiyttä kohtaan. Lisäksi monet vammaiset naiset joutuvat asemaan, jossa he jäävät pysyvästi köyhyysrajan alapuolelle. Vammaisen nainen ohitetaan itsenäisenä, aktiivisena toimijana, jolloin hän ei pysty toteuttamaan itseään täysivaltaisena yhteiskunnan jäsenenä. Myös henkinen, fyysinen, seksuaalinen ja taloudellinen hyväksikäyttö ovat vammaisten naisten todellisia arjen ongelmia.

Heidi Hautala
puheenjohtaja

Hannele Varsa
pääsihteeri